

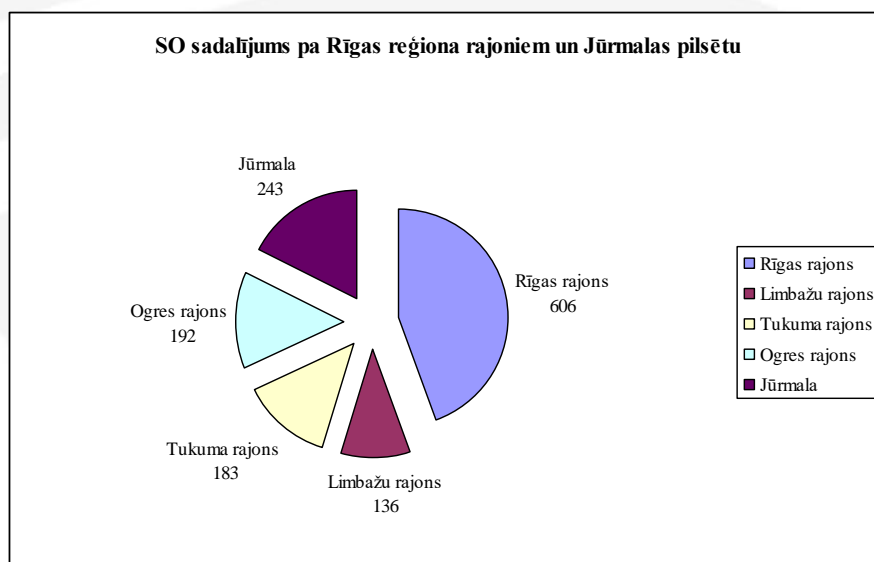
**PĀRSKATS
2008.GADS**

Nevalstisko organizāciju un pašvaldību sadarbības prakses Rīgas reģionā

IEVADS

Rīgas reģiona NVO resursu centrs 2008. gadā ir apkopojis pašvaldību un nevalstisko organizāciju sadarbības pieredzi Rīgas plānošanas reģionā. Pārskatā ir sniegta informācija par NVO sektoru reģionā, iespējamiem pašvaldības atbalsta veidiem biedrībām un nodibinājumiem, kā arī apkopojumu par esošajiem sadarbības veidiem Rīgas plānošanas reģionā. Pārskata mērķis ir atspoguļot normatīvajos aktos norādītos pašvaldības atbalsta veidus un pasākumus nevalstiskajām organizācijām; esošos sadarbības modeļus.

2008. gada beigās Rīgas reģionā, kas apvieno piecas pilsētas abos Rīgas jūras līča krastos: Limbažus, Rīgu, Jūrmalu, Ogrī un Tukumu un to rajonus, bija **6 458 sabiedriskās organizācijas**¹. Saskaņā ar Lursoft datiem, Rīgas pilsētā vien ir 5077 sabiedriskās organizācijas*, Ogres rajonā ir 192 organizācijas, bet vismazāk ir Limbažu rajonā – 136 (skatīt 1.diagrammu. SO sadalījums pa Rīgas reģiona rajoniem un Jūrmalas pilsētu).

¹ Lursoft datu bāze. **Sabiedrisko organizāciju sadalījums pa Latvijas rajoniem.** 2009. gads. Uzņēmuma mājas lapā www.lursoft.lv sadaļa Lursoft statistika/Sabiedriskās organizācijas/Sadalījums pa pilsētām

* Saskaņā ar Lursoft jēdziens „sabiedriskā organizācija” iekļauj gan biedrības un nodibinājumus, gan arodbiedrības, gan citas iedzīvotāju dibinātās organizācijas.

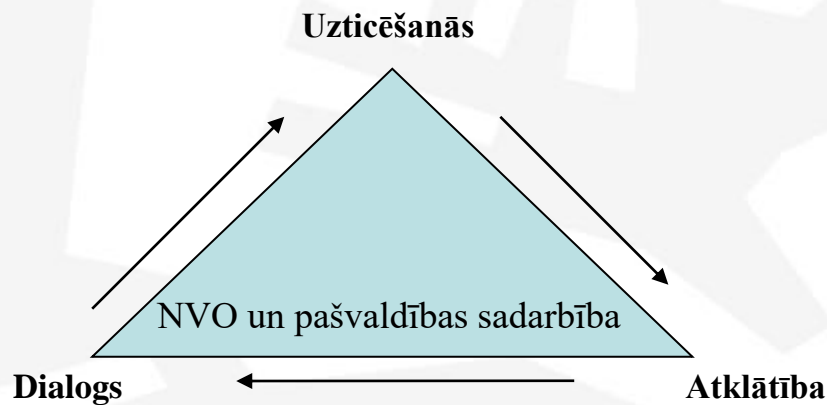
1. Diagramma. SO sadalījums pa Rīgas reģiona rajoniem un Jūrmalas pilsētu.

Rīgas pilsētā ir lielākais organizāciju skaits arī nacionālā mērogā. Tādējādi arī NVO blīvums uz 1000 iedzīvotājiem lielākais ir tieši galvaspilsētā – 7,6. Rīgas reģionā 2007. gadā bija lielākais NVO blīvums – 7,1 – arī salīdzinājumā ar pārējiem plānošanas reģioniem, kur Kurzemē ir 4,9 NVO uz 1000 iedzīvotājiem, Vidzemē – 7,2, Zemgalē – 3,2, bet Latgalē – 2,8.

Lai starp pašvaldību un biedrībām, nodibinājumiem būtu **sadarbība**, kas vērsta uz dzīves kvalitātes pieaugumu noteiktā kopienā un tās attīstību, ir būtiska vairāku priekšnosacījumu izpilde. Būtiski, lai starp pašvaldību un biedrību pastāv šādi elementi: **dialogs**

uzticēšanās

atklātība (skat.1.attēlu).

1.attēls. Principi sadarbībai starp NVO un pašvaldību.

Pastāvot minētajiem priekšnosacījumiem starp pašvaldībām un biedrībām, nodibinājumiem var izvērst dažādus atbalsta un iesaistes veidus.

PAŠVALDĪBU ATBALSTS BIEDRĪBĀM, NODIBINĀJUMIEM

Pašvaldību sniegto atbalsta veidu tiešā mērā nosaka un regulē vairāki likumi *Par Pašvaldībām*. Likums par pašvaldībām² nosaka, ka pašvaldībām ir jāpilda autonomās funkcijas un uzdotās jeb deleģētās funkcijas, kā arī likumā ir paredzētas iespējas īstenot brīvprātīgās iniciatīvas.

² 19.05.1994. likums “Par pašvaldībām”. “LV”, Nr. 61 (192), 24.05.1994.

Autonomās funkcijas ir tās, kuras pašvaldība realizē patstāvīgi un ir arī par tām atbildīga. Varētu teikt, ka autonomās funkcijas ir pašvaldības „pamatdarbība” – kādēļ pašvaldība vispār pastāv. Funkcijas tiek pildītas, lai iedzīvotāji varētu realizēt savas vietējās intereses³. Savukārt deleģētās funkcijas pašvaldība veic valsts uzdevumā un valsts par tām atbild. Pēc būtības tās ir valsts funkcijas, taču efektīvas valsts pārvaldes vajadzībām (piemēram, vienveidīgai tiesību normu piemērošanai) tās ir nolemts pilnībā vai daļēji deleģēt pašvaldībām. Savukārt, brīvprātīgās iniciatīvas ļauj pašvaldībām brīvi realizēt savas ieceres jomās, kas nav izslēgtas no to kompetences un nav arī ekskluzīvi piešķirtas nevienam citam valsts varas atzaram⁴.

Lai arī likumā *Par pašvaldībām* nav precīzi norādīts, ka pašvaldību funkciju īstenošanā var līdzdarboties nevalstiskais sektors, pašvaldības drīkst izvēlēties kādu saturisko funkciju, piemēram, iedzīvotāju izglītība, kultūras dzīve, sports un veselība un sniedzot atbalstu sektoram to iesaistīt funkcijas izpildē. Pašvaldība var lemt par kultūras un mākslas projektu konkursu rīkošanu, sociālā atbalsta aktivitāšu deleģēšanu vietējām organizācijām vai veicot kādas sabiedrības grupas izglītošanu u.tml.

Pirms atbalsta sniegšanas noteiktai biedrībai pašvaldībai ir jānosaka, vai konkrētajā gadījumā tā vēlas atbalstīt nevalstisko sektoru un tā iniciatīvas (NVO kā mērķis) vai nevalstiskās organizācijas ir līdzeklis pašvaldību funkciju nodrošināšanai (NVO kā līdzeklis). No tā lielā mērā būs atkarīga pamatojuma, kā arī atbalsta veida un procedūru izvēle⁵. Pašvaldībai, izvēloties atbalstīt NVO, kā mērķi ir jāizvērtē, vai aktivitāte neatbalsta koruptīvas tendences. Kā labā prakse tiek uzskatīta NVO atbalstīšana kā līdzeklis pašvaldību funkciju nodrošināšanai.

NVO kā līdzeklis likumā noteikto funkciju (autonomo vai deleģēto) veikšanai

Pašvaldībai ir divas izvēles iespējas. Pirmkārt, tā var deleģēt nevalstiskajai organizācijai kādu no funkcijā ietvertajiem uzdevumiem. Otrkārt, pilnvarot NVO kāda uzdevuma veikšanai. Treškārt, pirkt pakalpojumu no NVO (sociālie pakalpojumi, sporta, kultūras pasākumu organizēšana u.c.). Ceturtkārt, rīkot saturisku projektu konkursu. Visbeidzot, sniegt cita veida

³ Levits. E. **Pašvaldību likuma koncepcija**, 2003.gads. <http://www.public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html> Pēdējo reizi skat. 17.05.2008.

⁴ Karlsberga, A. **Tiesiskais regulējums pašvaldību iespējām atbalstīt nevalstiskās organizācijas**. 2008. Latvijas Pilsoniskā alianse, Rīga. 4.lpp.

⁵ Turpat, 7.lpp.

materiālo un nemateriālo atbalstu funkcijas īstenošanai (pašvaldības telpu piešķiršana/noma, transporta, sakaru, grāmatvedības, juridiskie pakalpojumi, funkcijas veikšanai nepieciešamā tehnika, nodokļu atvieglojumi u.c.), ievērojot atklātības un vienlīdzīgu iespēju principus.

Pārvaldes uzdevumu deleģēšana un līdzdarbība

Pārvaldes uzdevumu deleģēšana un līdzdarbība ir metodes, ar kurām pašvaldība var iesaistīt sabiedrību savu uzdevumu formulēšanā, apspriešanā, īstenošanā un novērtēšanā. Pašvaldība var izvēlēties deleģēšanas vai līdzdarbības līguma slēgšanu, ja tai ir skaidrs uzdevums un ir zināms konkrēts sadarbības partneris. Būtiski ievērot, ka publisko tiesību līgumi netiek aplikti ar PVN. Noteikumi par līdzdarbību un deleģēšanu atrodami Valsts pārvaldes iekārtas likumā⁶.

Procedūra līdzdarbības un deleģēšanas līgumu slēgšanai ir šāda:

- pašvaldība konceptuāli pieņem lēmumu par kāda sava uzdevuma deleģēšanu vai privātpersonas pilnvarošanu veikt pārvaldes uzdevumu (līdzdarbība), vienlaicīgi nosakot procedūru pretendenta meklēšanai un izvēlei. Šis posms nav obligāts un var iztrūkt, ja pašvaldībai jau ir skaidrs sadarbības partneris;
- pašvaldības dome pieņem lēmumu par pašvaldības uzdevumu deleģēšanu vai privātpersonu pilnvarošanu veikt pārvaldes uzdevumu (līdzdarbība) konkrētai privātpersonai;
- pamatojoties uz domes (padomes) lēmumu, tiek slēgts publisko tiesību līgums: attiecīgi - vai nu deleģēšanas vai līdzdarbības līgums⁷.

Pakalpojumu pirkšana

Pakalpojuma pirkšana pēc būtības ir abpusēji izdevīgs saimniecisks darījums. NVO šādās attiecībās ir tāds pats tirgus dalībnieks kā jebkura cita privāta persona. Pakalpojumu pērk, ja pašvaldībai ir skaidri zināms, kāds pakalpojums nepieciešams funkcijas veikšanai un to var aprakstīt tehniskajā specifikācijā (piemēram, invalīdu transporta pakalpojumi). Galvenais normatīvais akts, kas regulē iepirkumu procedūru ir „Publisko iepirkumu likums”⁸.

⁶ 06.06.2002. likums „Valsts pārvaldes iekārtas likums”. „LV”, Nr. 94 (2669), 21.06.2002.

⁷ Karlsberga, A. **Tiesiskais regulējums pašvaldību iespējām atbalstīt nevalstiskās organizācijas**. 2008. Latvijas Pilsoniskā alianse, Rīga. 12.lpp.

Pirmkārt, līgumiem, kam paredzamā līgumcena ir mazāka par Ls 1000 iepirkumu procedūra netiek piemērota vispār. Tas nozīmē, ka neliela apmēra pakalpojumus pašvaldības no biedrības vai nodibinājuma var pirkt, neveicot nekādas īpašas darbības pirms līguma slēgšanas.

Otrkārt, pakalpojumiem ar līgumcenu no Ls 1000 līdz Ls 10 000 ir paredzēta atvieglota procedūra. Šajā gadījumā ir jāveic minimālas un vienkāršotas procedūras pirms iepirkuma veikšanas, t.i. pašvaldības mājas lapā vai vietējā laikrakstā jāievieto informācija par iepirkumu pirms tā veikšanas, norādot līguma priekšmetu un paredzamo līgumcenu. Analogi jārikojas pēc pretendentu atlases – informācijas avotos ir jāievieto ziņas par izvēlēto līguma izpildītāju un cenu.

Pēc procesuālo prasību izpildes pašvaldībai ir jāslēdz attiecīgs līgums par pakalpojuma pirkšanu. Līguma veids un nosaukums ir atkarīgs no līguma satura. Tas var būt uzņēmuma līgums (mācību nodrošināšana, pētījuma veikšana), gan piegādes līgums, gan nomas līgums, u.c. pakalpojuma līgumu veidi.

Pakalpojuma līgumi tiek aplikti ar pievienotās vērtības nodokli. Izņēmums ir sociālās aprūpes, profesionālās un sociālās rehabilitācijas, sociālās palīdzības un sociālā darba pakalpojumi, kurus sniedz personas, kuras reģistrētas Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā vai kuru sniegto sociālo pakalpojumu kvalitāti un atbilstību normatīvajos aktos sociālo pakalpojumu sniedzējiem noteiktajām prasībām ir atzinusi valsts vai pašvaldība⁹.

Projektu (grantu) konkursi

Grantu konkursu rīkošana ir viens no caurskatāmākajiem veidiem, kā pašvaldības atbalsta nevalstisko sektoru. Grantu konkursa rīkošanas vispārīgie principi un prakse izsmēloši aprakstīta rokasgrāmatā „Pašvaldību grantu konkursi pilsoniskās sabiedrības veicināšanai. Labās prakses piemēri¹⁰”.

⁸ 06.04.2006. likums "Publisko iepirkumu likums". "LV", 65 (3433), 25.04.2006.

⁹ 09.03.1995. likums "Par pievienotās vērtības nodokli". "LV", 49 (332), 30.03.1995. 6. Panta 1.d. (1) p.

¹⁰ Pieejama internetā http://www.integracija.gov.lv/doc_upl/p0044-08_01-76_lpp.pdf

Tā kā nepastāv nekādi formāli normatīvi priekšraksti šāda veida konkursu organizēšanai, tad centrālie instrumenti ir pašvaldības budžets un domes apstiprināts konkursa nolikums.

Galvenā pazīme, kā nošķirt pakalpojumu no projekta realizācijas ir finansiālo interešu esamība no pašvaldības puses. Ja pašvaldībai vajag iegūt labāko pakalpojumu par lētāko cenu, tad tas būs pasūtījums un tam ir piemērojamas Publisko iepirkumu likuma normas. Kā jau minēts, projektu konkursa gadījumā finansiālā puse atvērās otrā plānā, jo mērķis ir ideju daudzveidība un ideju konkurence vai atbalsts kopienas iniciatīvām.

Vēl viena būtiska pazīme, kas atšķir projektu no pakalpojuma, ir obligāta atskaišu iesniegšana par izlietoto finansējumu. Šis kontroles mehānisms nodrošina, ka projekta realizācijas gaitā netiek gūta peļņa un ka pašvaldības piešķirtie līdzekļi izlietoti lietderīgi.

Nereti ir gadījumi, kad pašvaldības pieņem konkursu nolikumus, kuros ir aizliegts projektu pieteikumos iekļaut administratīvos izdevumus. Viena no problēmām ir iesakņojusies nepareizā izpratne par nevalstiskajām organizācijām kā brīvprātīgām biedru interešu organizācijām, kurās netiek veikts regulārs algots darbs. Domājams, ka attīstoties pašvaldību un nevalstisko organizāciju sadarbībai šāda nostāja mazināsies. Vairākas no aptaujātajām pašvaldībām min ierobežojumus likumos, kas liedz pašvaldībām segt administratīvos izdevumus.

Telpu un citas mantas iznomāšana un nodošana bezatlīdzības lietošanā

Pašvaldības nevalstisko organizāciju atbalstam bieži praktizē telpu, iznomāšanu par pazeminātu cenu vai nodošanu bezmaksas lietošanā (patapinājums)¹¹. Tomēr no likumiskā viedokļa tas ir viens no problemātiskākajiem atbalsta veidiem, jo pašvaldības rīcību ar tai piederošo mantu ierobežo likums „Par valsts un pašvaldības finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu”¹², kura mērķis ir nodrošināt valsts un pašvaldības mantas likumīgu un lietderīgu izlietojumu. Vispārīgie kritēriji lietderīgai rīcībai ar mantu ir:

¹¹ Pašvaldību aptaujā 88,5% pašvaldību, kas iesniedz atbildes, norādīja, ka praktizē telpu nodošanu NVO.

¹² 19.07.1995. likums „Par valsts un pašvaldības finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu”. „LV”, Nr.114 (397), 02.08.1995.

- rīcībai jābūt tādai, lai mērķi sasniegtu ar mazāko finanšu līdzekļu un mantas izlietojumu;
- manta atsavināma un nododama īpašumā vai lietošanā citai personai par iespējami augstāku cenu;
- manta iegūstama īpašumā vai lietošanā par iespējami zemāku cenu¹³.

Sākot ar 06.03.2008. likuma grozījumiem (stājās spēkā 09.04.2008.) pašvaldībām ir atļauts nodot savu mantu lietošanā (tikai!) sabiedriskā labuma organizācijām (5.panta 2. daļas 4.1. punkts)¹⁴. Procedūra mantas nodošanai bezatlīdzības lietošanā (patapinājumā) sabiedriskā labuma organizācijai ir šāda:

- pašvaldības dome (padome) pieņem lēmumu par konkrētas mantas nodošanu bezatlīdzības lietošanā sabiedriskā labuma organizācijai. Mantu var nodot uz laiku, kamēr attiecīgajai biedrībai, nodibinājumam vai reliģiskajai organizācijai ir sabiedriskā labuma organizācijas statuss, bet ne ilgāk par 10 gadiem. Valsts vai pašvaldības mantu bezatlīdzības lietošanā sabiedriskā labuma organizācijai var nodot atkārtoti;
- pamatojoties uz lēmumu par pašvaldības mantas nodošanu bezatlīdzības lietošanā, slēdz rakstveida līgumu.
- līdzīga procedūra jāveic arī tad, ja pašvaldība nolemj iznomāt mantu par pazeminātu cenu sabiedriskā labuma organizācijai. Kaut arī likumā tas tieši nav atļauts, taču var pieņemt – ja likums pieļauj mantas nodošanu bezatlīdzības lietošanā, tad uz tādiem pašiem noteikumiem mantu var nodod lietošanā par pazeminātu cenu.

Cita veida atbalsts

Kā vienu no biežāk praktizētajiem atbalsta veidiem nevalstiskajām organizācijām pašvaldības min dotāciju piešķiršanu. Dotācijas saskaņā ar *Likumu par budžetu un finanšu vadību* ir „budžeta līdzekļi, kurus piešķir citiem budžetiem, komersantiem, biedrībām un nodibinājumiem un citām institūcijām normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, lai nodrošinātu valsts vai pašvaldību funkciju izpildi”¹⁵.

¹³ 19.07.1995. likums „Par valsts un pašvaldības finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu”. „LV”, Nr.114 (397), 02.08.1995. 3. pants.

¹⁴ 06.03.2008. likums "Grozījumi likumā "Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu"", "LV", Nr. 47 (3831), 26.03.2008.

¹⁵ 24.03.1994. likums "Likums par budžetu un finanšu vadību", "LV", Nr. 41 (172), 06.04.1994.

Praksē pašvaldības nereti budžetā paredz finansējumu organizāciju projektiem ārpus projektu konkursa procedūras vai nodrošina tiešu atbalstu konkrētai organizācijai, sedzot arī tās administratīvos izdevumus (darbinieku algas, telpu īri, komunālo pakalpojumu maksājumus u.tml.). Piemēram, Rīgas domes 2008. gada budžeta plānā ir iekļauta dotācija Ls 75 000 apmērā – dalības maksa biedrībai „Rīgas Kongresu birojs”¹⁶.

Selektīvs līdzekļu piešķirums atsevišķām organizācijām, maksājot tām lielas biedra naudas vai pārskaitot līdzekļus to kontā, pārkāpj atklātuma un vienlīdzīgu iespēju principus. Pašvaldību mērķis nav atbalstīt kādu konkrētu organizāciju, bet gan pēc iespējas pilnvērtīgi veikt savas funkcijas iedzīvotāju labā. Pašvaldības, arī tās, kas praktizē projektu konkursa rīkošanu, bieži vien no nevalstiskajām organizācijām saņem projektu pieteikumus ārpus projektu konkursa noteiktajiem rāmjiem. Tie var būt pieteikumi, kas saturiski vai laika termiņu ziņā neatbilst konkursa noteikumiem. Pašvaldības var lemt par projektu atbalstīšanu.

Problemātisks ir jautājums par pašvaldības mantas dāvināšanu. Bieži vien organizācijām, it īpaši jaunām organizācijām, nepieciešamas mēbeles vai citas mantas darbības uzsākšanai vai nodrošināšanai, un pašvaldība varētu lietotās vai nevajadzīgās lietas nodot šādai vietējai organizācijai. Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums¹⁷ pašlaik liedz pašvaldībām dāvināt mantu privātpersonām (kaut arī šāda iespēja attiecībā uz kustamo mantu ir paredzēta valstij).

Vēl jāmin tāds atbalsta veids kā pašvaldību darbinieku konsultācijas projektu rakstīšanā un palīdzība juridisko un grāmatvedības jautājumu risināšanā. Dažās pašvaldībās ir darbinieks, kas atbildīgs par sadarbību ar nevalstisko sektoru. Darbinieka kompetencē var būt arī šāda veida konsultāciju sniegšana nevalstiskajām organizācijām¹⁸.

¹⁶ Rīgas pilsētas pašvaldības 2008.gada pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām. <http://www.riga.lv/media/budzets/2008/3pielikums.pdf> 20.lpp. Pēdējo reizi skat. 20.10.2008.

¹⁷ 31.10.2002. likums "Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums". "LV" Nr. 168 (2743), 19.11.2002.

¹⁸ Karlsberga, A. **Tiesiskais regulējums pašvaldību iespējām atbalstīt nevalstiskās organizācijas**. 2008. Latvijas Pilsoniskā alianse, Rīga. 15.lpp.

PAŠVALDĪBU UN NVO SADARBĪBA RĪGAS REĢIONĀ

Rīgas reģionā pastāv divu veidu sadarbības modeļi starp pašvaldībām un nevalstiskajām organizācijām. Nosacīti abus sadarbības modeļus var izdalīt šādi:

Modelis I

Sadarbība ir noteikta pašvaldību nolikumā

- Biedrības aktīvi līdzdarbojas pašvaldības komiteju darbā
- Biedrības darbojas īpaši veidotā NVO padomē

Modelis II

Sadarbība ir noteikta sadarbības memorandā

- Dokuments ir piemērojams ikvienai pašvaldības institūcijai
- Biedrības var iesaistīties pašvaldības darbā atkarībā no problēmas jebkurā laikā
- Dokumentā nav noteikti īpaši instrumenti, kas sadarbību stiprinātu

Būtiska atšķirība starp abiem modeļiem ir tās stiprinājums pašvaldības normatīvajos aktos. Ja sadarbība ir noteikta pašvaldību nolikumā, tām ir lielāks saistošs spēks attiecībā par priekšlikumu iekļaušanu pilsētas politikas dokumentos, normatīvajos aktos. Otrā modeļa gadījumā NVO sniegto priekšlikumu garam ir konsultatīvs spēks.

Bez jau minētajiem modeļiem Rīgas reģionā aktīvi darbojas Vietējās rīcību grupas. Vietējā rīcības grupa ir formāla (biedrība, nodibinājums) vai neformāla lauku iedzīvotāju apvienība, kuru vieno kopīga teritorija, ekonomiskas, sociālas un/vai kultūras intereses, piemēram, sieviešu, jauniešu vai pensionāru klubi, bitenieku biedrības, vietējo uzņēmēju klubi u.c. Vietējai iniciatīvas grupai ir raksturīga saskaņota rīcība, kurā tiek pārstāvēta lauku teritorija un tās iedzīvotāju intereses, kas parādās brīdī, kad tiek noskaidrotas teritorijas attīstības vajadzību un noteiktas prioritātes, kā arī tiek īstenota integrēta lauku attīstības stratēģija¹⁹.

Turpmāk pārskatā tiks sniegti piemēri par sadarbības un atbalsta veidiem, kas pastāv starp pašvaldībām un biedrībām Rīgas reģionā. Jau iepriekš jābilst, ka izlase ir veikta selektīvi, lai atspoguļotu dažādus modeļus. Veicot informācijas ieguvu, procesa gaitā nostiprinājās

¹⁹ LR Zemkopības ministrija. **Leader**. Iestādes mājas lapa www.zm.gov.lv, resurss apsk. 20.11.2008.

pieņēmums, ka Rīgas reģionā institucionalizēta sadarbība, kas būtu publiski pieejama, starp sabiedrības pārstāvjiem un pašvaldību nav vērojama kā tendence.

Lai sekmētu sadarbību starp biedrībām un pašvaldībām ir nepieciešams, lai izpildās divi nosacījumi: pirmkārt, informācijas pieejamība un otrkārt, sabiedrības pārstāvju tieša iesaiste lēmumu pieņemšanā (skat.2.attēls).

Informācija

- Atklāta pieeja informācijai par pašvaldības darbu
- Informācija par pašvaldības plānotajām un esošajām aktivitātēm
- Informācija par iesaistes iespējām

Iesaiste

- NVO līdzdalība pašvaldības darbā (komitejās, darba grupās)
- Tikšanās ar pašvaldības deputātiem, darbiniekiem
- Priekšlikumu sniegšana pašvaldībai
- NVO prezentācijas par izaicinājumiem un priekšlikumi to novēršanai

Piketi, peticijas, streiki, demonstrācijas

2.attēls.Sadarbības instrumenti

Allaži

Allažu pagasta padome 2005.gadā nodibināja pagasta mazo projektu fondu, lai veicinātu pagasta attīstību un dotu iespēju allažniekiem izmēģināt savus spēkus projektu sagatavošanā un realizēšanā. Daļa no projektiem paredz izveidot metodiskus līdzekļus skolotājiem, sociālajiem darbiniekiem, daļa būs ieguldījums pagasta novadpētniecībā, bet daļa – praktiski rīcības projekti tūrisma infrastruktūras attīstībai. Projekta nolikumā ir noteikti šādi projekta mērķi:

- veicināt Allažu pagasta pieaugušo izglītību;
- finansiāli atbalstīt pieaugušo izglītības aktivitātes, kas saistītas ar sociālo, izglītības, kultūras, sporta darbu pašvaldībā, vides izpēti, ekonomiskās attīstības prioritātēm Allažu pagastā;
- attīstīt projektu vadības prasmes;

- veicināt vispusīgu pagasta attīstību.

Allažu pilsētas dome ir noteikusi, ka vienam projektam pieprasītā summa paredzēta līdz 200,- Ls; atsevišķos gadījumos, izvērtējot projektu, vērtēšanas komisija var apstiprināt lielāku summu priekšroka tiks dota projektiem, kuriem ir līdzfinansējums. Projektu realizēšanas laiks katram projektam atkarīgs no projekta nosacījumiem, bet tas nevar pārsniegt 6 mēnešus²⁰.

Jūrmala

Jūrmalas pilsētas pašvaldība jau 2003. gadā ir izveidoja *Iedzīvotāju konsultatīvo padomi*. Padome tika izveidota ar mērķi aktivizēt dialogu starp iedzīvotājiem un pašvaldību, tādējādi veicinot viedokļu apmaiņu par visai pilsētai un atsevišķiem mikrorajoniem aktuāliem jautājumiem. Padomes *galvenais uzdevums* ir priekšlikumu izskatīšana un iesniegšana Jūrmalas pilsētas domei par šādiem jautājumiem:

- pilsētas budžets;
- pilsētas Attīstības plāns, koncepcijas un citi stratēģiski svarīgi dokumenti;
- atsevišķu teritoriju attīstība, detālplānojumi un infrastruktūra;
- nozīmīgi attīstības projekti, to izstrāde un īstenošana Jūrmalas pilsētā, kā arī ietekme uz iedzīvotāju dzīves apstākļiem;
- pašvaldības izdotie saistošie noteikumi;
- nodokļu politika pilsētā, pašvaldības nodevas un sabiedrisko pakalpojumu cenas un tarifi;
- iedzīvotāju sociālās, izglītības, kultūras un sporta vajadzības;
- vides aizsardzība;
- Jūrmalas “tēla”, iedzīvotāju pašapziņas un lepnuma par savu pilsētu veidošana;
- pašvaldības un iedzīvotāju savstarpējā informācijas apmaiņa;
- citi iedzīvotājiem svarīgi jautājumi²¹.

Jūrmalas pilsētā ir izveidota arī jauniešu un kultūras konsultatīvās padomes. Abu padomju gadījumos tām ir noteiktas tiesības kā padomdevējam konsultēt Jūrmalas pilsētas domi

²⁰ www.allazi.lv

²¹ Jūrmalas pilsētas dome. **Jūrmalas pilsētas domes Iedzīvotāju konsultatīvās padomes nolikums.** 2002. Esošā red.2007.gads

attiecīgajā politikas jomā. Padomju locekļi ir pašvaldības un valsts institūciju, izglītības un kultūras iestādes, uzņēmumi un biedrības.

Limbaži

Lai iesaistītu jauniešus pilsētas lēmumu pieņemšanas procesā, Limbažu pašvaldība 2007.gadā ir izveidojusi Limbažu pilsētas jauniešu domi. Jauniešu domē darbojas Limbažu pilsētas vidusskolu aktīvisti, kuri mācās 10. - 12. klasē un ir izteikuši vēlmi pārstāvēt savu skolu, darboties jauniešu un pilsētas interesēs, pilnveidot sevi un uzlabot jauniešu situāciju Limbažos. Jauniešu domes uzdevumi ir šādi:

- izteikt ierosinājumus un priekšlikumus, kas ir saistīti ar jauniešu interesēm un vajadzību īstenošanu Limbažu pilsētā;
- veikt jauniešu interešu un vajadzību izpēti un analīzi, izstrādāt priekšlikumus šo jautājumu risināšanai, iesniedzot tos pilsētas domē;
- ievērojot Limbažu pilsētas domes vai komitejas ierosinājumus, izstrādā ar jauniešu interesēm un vajadzībām saistītus lēmumu priekšlikumu projektus;
- piedalīties projektu realizācijā, kas saistīta ar jauniešiem aktuālajiem jautājumiem²².

Salacgrīva

Salacgrīvas pašvaldība ir izveidojusi līdzīgu konsultatīvo padomi kā Limbažos – Jauniešu konsultatīvā padome. Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju pašvaldības jauniešu konsultatīvā padome ir pašvaldības domes izveidota institūcija ar padomdevēja tiesībām, ar jauniešiem saistīto, jautājumu risināšanā, kurā darbojas jaunieši no 14 līdz 25 gadu vecumam. Padomes galvenie uzdevumi:

- sniegt domei priekšlikumus par jauniešu iesaisti izglītības, kultūras un sporta jautājumu risināšanā;
- sniegt domei priekšlikumus par jauniešu iesaisti sociālās aprūpes un veselības jautājumu risināšanā;
- sniegt priekšlikumus citu, ar jauniešiem saistītu, jautājumu risināšanā²³.

²² Limbažu pilsētas dome. **Limbažu pilsētas jauniešu domes nolikums.** 2007.

²³ Salacgrīvas ar lauku teritoriju dome. **Salacgrīvas ar lauku teritoriju pašvaldības jauniešu konsultatīvās padomes nolikums.** 2003.

Atšķirībā no Jūrmalas pilsētas Jauniešu konsultatīvās padomes, Salacgrīvas gadījumā padomi veido tikai jaunieši no skolām un biedrībām. Visos gadījumos padomju jeb domes (Limbaži) darbību materiāli nodrošina pašvaldības dome, paredzot budžetā līdzekļus.

Tukums

2004. gadā Tukuma pilsētas pašvaldība izdeva saistošos noteikumus *Par Domes atbalstu nevalstiskajām organizācijām*. Noteikumi nosaka kārtību, kādā Tukuma pilsētas dome atbalsta nevalstiskās organizācijas (izņemot sporta klubus), kas ir reģistrējušās LR Uzņēmumu reģistra biedrību un nodibinājumu reģistrā, veic darbību Tukuma pilsētā. Tukuma pilsētas domes atbalsts ir piešķirtie domes budžeta naudas līdzekļi nevalstisko organizāciju darbības nodrošināšanai (izņemot darba algas), kā arī atbrīvošana no maksājumiem par ūdi un komunālajiem pakalpojumiem. Lai pieteiktos domes finansējumam, organizācijām līdz esošā gada 30.oktobrim ir pašvaldībā jāsniedz pieteikums par finanšu pieprasījumu un tāmi nākošajam budžeta gadam²⁴.

Arī Tukuma pilsētas pašvaldībā ir izveidota konsultatīva Jaunatnes lietu komisija. Tās uzdevumi ir sagatavot un iesniegt priekšlikumus domei par:

- projektu un pasākumu realizēšanu bērniem un jauniešiem Tukuma pilsētas pašvaldībā;
- jautājumiem, kas saistīti ar bērnu un jauniešu aktīvu un lietderīgu brīvā laika pavadīšanu;
- nevalstisko jaunatnes organizāciju darbību;
- dažādiem pilsētas attīstības jautājumiem²⁵.

Rīga

2008. gadā 24. oktobrī Rīgas pilsētas pašvaldība domes vadītāja personā parakstīja sadarbības memorandu ar nevalstiskajām organizācijām. Memoranda mērķis ir veicināt Rīgas iedzīvotāju labklājību un pilsētas ilgtspējīgu attīstību, veicinot pilsētas iedzīvotāju un viņu veidoto nevalstisko organizāciju līdzdalību lēmumu pieņemšanā Rīgas pilsētas pašvaldībā, uzlabojot pārvaldes struktūru darbību un veicinot demokrātijas attīstību.

²⁴ Tukuma pilsētas dome. **Noteikumi Nr.37. Par Domes atbalstu nevalstiskajām organizācijām**. 2004.

²⁵ Tukuma pilsētas pašvaldības mājas lapa www.tukums.lv

Lai sekmētu Memorandā ietverto principu īstenošanu un noteikto mērķu sasniegšanu, puses apņemas:

- sekmēt nepieciešamo mehānismu izstrādi, lai nodrošinātu nevalstisko organizāciju informētību un efektīvu līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos;
- īstenot kopīgus projektus, tai skaitā pilsētas attīstības, sociālajos un vides aizsardzības jautājumos, kā arī kopīgos izglītības projektos;
- sekmēt domes lēmumu pieņemšanas un īstenošanas, kā arī projektu realizēšanas atklātību un caurskatāmību un pretkorupcijas pasākumu īstenošanu, veicot izmaiņas attiecīgos Rīgas domes normatīvajos aktos;
- izveidot efektīvu mehānismu memoranda īstenošanas pārraudzībai, ne retāk kā divas reizes gadā kopīgi izvērtēt Memoranda izpildes gaitu un jautājumus, par sadarbības turpmāku veicināšanu.

Lai sekmētu Memoranda mērķu ieviešanu, Rīgas pašvaldība apņemas nodrošināt:

- iedzīvotāju un nevalstisko organizāciju pārstāvju savlaicīgu iesaisti dokumenta vai projekta izstrādē;
- ieinteresēto iedzīvotāju un nevalstisko organizāciju savlaicīgu informēšanu par lēmumiem, kas pieņemti saistībā ar to iesniegtajiem priekšlikumiem un šo lēmumu pamatojumu;
- ne mazāk kā vienu reizi mēnesī sanāksmes, kurās dalību ņem nevalstisko organizāciju pārstāvji un Rīgas domes pārstāvji;
- nevalstisko organizāciju pieeju visiem Rīgas domes lēmuma projektiem- nodrošinot iespēju lietot e-portfeli;
- iespēju iedzīvotājiem un nevalstiskām organizācijām aizstāvēt iesniegtos priekšlikumus Rīgas domes izveidoto komiteju un komisiju sēdēs;
- sekmēt biedrību un nodibinājumu sadarbību ar Rīgas domes institūcijām;
- izvērtēt iespējas deleģēt pašvaldības funkcijas nevalstiskajām organizācijām.

Arī nevalstiskās organizācijas, atbilstoši savai kompetencei un resursiem apņemas nodrošināt aktīvu un kvalitatīvu līdzdalību Memoranda mērķu izpildē, savas līdzdalības pilnīgu atklātību,

darbību sabiedrības interesēs, informējot plašāku sabiedrību par aktuālajiem jautājumiem un iespēju iesaistīties to risināšanā²⁶.

Papildus Memorandum Rīgas pašvaldībā notiek sadarbība arī komiteju līmenī (kā tas ir lielākajā daļā Latvijas pašvaldību), kur komiteju nolikumā ir noteikts, ka tām jāsadarbojas ar attiecīgajai nozarei atbilstošajām nevalstiskajām organizācijām un fondiem, izvērtējot to priekšlikumus un sagatavojot izskatīšanai Rīgas domē, sagatavojot Rīgas domei priekšlikumus par attiecīgajai nozarei atbilstošu nevalstisko organizāciju atbalsta pasākumiem.

Arī Rīgas domes Izglītības, jaunatnes un sporta departamenta nolikumā ir noteikts, ka:

„Departaments un tā padotībā esošās iestādes savas funkcijas veic sadarbībā ar citām Rīgas domes struktūrvienībām, valsts un pašvaldību institūcijām, sabiedriskajām organizācijām, citām juridiskām un fiziskām personām.²⁷”

Līdzīgi kā citās pašvaldībās, arī Rīgas domē ir izveidotas vairākas konsultatīvās padomes. Atsaucoties uz Rīgas domes pieredzi, pašvaldības sadarbība ar NVO pārstāvjiem sekmīgi norisinās Personu ar invaliditāti nevalstisko organizāciju konsultatīvā padomē.

²⁶ Rīgas pilsētas pašvaldība. **Sadarbības memorands**. 2008.

²⁷ Rīgas pilsētas pašvaldība. **Rīgas domes Izglītības, jaunatnes un sporta departamenta nolikums**. 2005.

NOBEIGUMS

Atbilstoši biedrības „Latvijas Pilsoniskā Alianse” stratēģijai 2008-2010 organizācijas mērķis ir stiprināt pilsonisko sabiedrību un veidot labvēlīgu vidi biedrību un nodibinājumu darbībai. Kā viens no uzdevumiem, lai to sasniegtu eLPA veic darbu kā Rīgas reģiona NVO resursu centrs, kura darbību nodrošina „*Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas programma 2008.-2012.gadam*”.

Lai panāktu labvēlīgu vidi sadarbības attīstībai starp NVO un pašvaldībām, eLPA veidojot šos pārskatus vēlas kļiedēt mītus un mazināt attaisnojumus par to, ka pašvaldības nevar atbalstīt nevalstiskās organizācijas savā teritorijā.

eLPA, izmantojot esošo sadarbības piemēru un sadarbības modeļu izpēti, analizējot un skaidrojot tiesisko regulējumu, kas ļauj pašvaldībām sadarboties un atbalstīt savas teritorijas organizācijas un popularizējot labos sadarbības piemērus visā Latvijā, veicinās pilsoniskās sabiedrības attīstību visā Latvijā.

2009. gadā eLPA veidos Pašvaldību un NVO sadarbības karti, kas atspoguļos esošos sadarbības modeļus. Sadarbības karte būs paraugs tām pašvaldībām, kuras līdz šim nav izveidojušas strukturētu sadarbību ar NVO un parādīs vispusīgi iespējamus sadarbības modeļus.

Nav viena sadarbības modeļa un katrā reģionā izmantojama cita pieeja, tomēr, kāpēc „izgudrot velosipēdu”?